

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і
науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
Форма № Н-3.03

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу управління освітою, власник)

«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АДАПТИВНОГО СПОРТУ»

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки **спеціаліст**

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 7.01020201 «Спорт (за видами діяльності)»

спеціальності 7.01020201 «Спорт (за видами діяльності)»

(Шифр за ОПП ...)

Львів
2013-2014 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Львівський державний університет фізичної культури

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Передерій А.В. – доц. к.фіз.вих.

Обговорено та рекомендовано до видання Президією Науково-методичної комісії з напрямку підготовки 7.01020201_– Спорт (за видами діяльності)
“_____” _____ 20__ року, протокол №__

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Теоретичні основи адаптивного спорту” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» спеціальності 7.01020201 спорт (спорт за видами діяльності).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є знання про організаційні, програмно-нормативні та методичні основи спорту осіб з особливими потребами.

Міждисциплінарні зв'язки: "Загальна теорія підготовки спортсменів", "Олімпійський спорт", дисципліни медико-біологічного циклу.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Адаптивний спорт в системі міжнародного олімпійського руху.

Змістовий модуль 2. Адаптивний спорт як вид соціальної практики.

Змістовий модуль 3. Спортивна підготовка інвалідів, що мають пошкодження опорно-рухового апарату.

Змістовий модуль 4. Спортивна підготовка інвалідів, які мають вади інтелекту.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** навчальної дисципліни “Теоретичні основи адаптивного спорту” є вивчення історії розвитку паралімпійського руху, дефлімпійського руху та руху Спеціальних Олімпіад, їх ідеалів, принципів, місця в системі явищ сучасного суспільного життя, теорії і методики підготовки спортсменів-інвалідів до змагань.

1.2. **Завданнями** дисципліни є формування професійного світогляду студентів, основ знань і навичок з питань історії, організації і управління адаптивним спортом, сучасної системи підготовки спортсменів-інвалідів до змагальної діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні процесі вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

організацію і побудову паралімпійського руху, особливості спортивної роботи з інвалідами різних нозологій (осіб з вадами слуху, осіб з вадами зору, осіб з вадами інтелекту, осіб з пошкодженнями опорно-рухового апарату та ін.), організацію і проведення змагань з різними групами інвалідів, правила проведення змагань серед осіб з особливими потребами тощо.

вміти:

застосовувати у практичній діяльності одержані знання, використовувати сучасні засоби і методи спортивного тренування в підготовці інвалідів до участі в змагальній діяльності як на національному, так і на міжнародному рівні.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 54 години / 1,5 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Адаптивний спорт в системі міжнародного Олімпійського руху

Тема 1. Місце адаптивного спорту в міжнародній Олімпійській системі.

Олімпійський рух, його характеристика та зміст. Олімпійський рух як “концентрована, організована, універсальна і постійна діяльність всіх осіб та організацій, яких надихають цінності Олімпізму, що проводиться під керівництвом МОК. Ця діяльність охоплює п’ять континентів. Вона досягає своєї вершини, коли збирає разом атлетів світу на величезному спортивному фестивалі — Олімпійських іграх...” (Олімпійська Хартія).

Складові олімпійського руху. Історичні джерела паралімпійського руху. Характерні риси складових елементів паралімпійського руху. Особливості комплексних спортивних змагань олімпійської системи. Опіка МОК над комплексними спортивними змаганнями. Правило 2 Олімпійської хартії: “Виконком МОК може надати патронат МОК міжнародним регіональним, континентальним або всесвітнім комплексним змаганням на умовах, які МОК вважатиме резонними, за умови, що вони будуть проводитися відповідно до Олімпійської Хартії й будуть організовані під контролем НОКів або асоціацій, визнаних МОК, при сприянні відповідних МСФ і при дотриманні технічних правил МСФ. Виконком МОК може надати патронат МОК іншим спортивним заходам, за умови, що їхні завдання відповідають цілям Олімпійського руху” (Олімпійська Хартія).

Типологічна класифікація олімпійського руху. Ігри соціально-демографічної приналежності. Ігри етнографічної приналежності. Ігри регіональної приналежності. Ігри професійної приналежності. Ігри медико-реабілітаційної спрямованості. Ігри дітей і підлітків. Жіночі ігри. Рух “Спорт для всіх”. Ігри територіальної приналежності.

Змагання інвалідів в Міжнародній олімпійській системі. “Паралімпійські ігри” - Олімпійські ігри інвалідів. Міжнародний паралімпійський комітет (МПК) - керівний орган Паралімпійського руху. Нозології інвалідів, які беруть участь в Паралімпійських іграх. Організації, які відповідають за спортивну роботу з інвалідами різних нозологій. Міжнародний спортивний комітет глухих (Comitee International des Sports des Sourds, CISS), з 2003р. Міжнародний дефлімпійський комітет, Міжнародна Федерація Сток-Мандевільських ігор (International Stock Mandeville Games Federation - ISMGF), нині Міжнародна Сток-Мандевільська Федерація Спорту на Візках (International Stock Mandeville Wheelchair Sport Federation - ISMWSF), Міжнародна спортивна організація інвалідів (International Sports Organization for the Disabled, ISOD), Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад (Special Olympics Inc, SOI), Міжнародна спортивна і рекреаційна асоціація осіб з церебральним паралічем (Cerebral Palsy - International Sports and Recreation Association, CP-ISRA), Міжнародна спортивна асоціація сліпих (International Blind Sports Association, IBSA).

Загальна характеристика Дефлімпійського спорту. Загальна характеристика Спеціальних Олімпіад. Спортсмени України в Паралімпійських іграх. Результати участі паралімпійців України в X (Атланта), XI (Сідней), XII (Афіни), XIII (Пекін) та XIV (Лондон) Паралімпійських іграх. Результати участі паралімпійців України в зимових Паралімпійських іграх: 1998 р. (Нагано), 2002 р. (Солт-Лейк-Сіті), 2006 р. (Турин), 2010 р. (Ванкувер).

Змістовий модуль 2. Адаптивний спорт як вид соціальної практики

Тема 2. Адаптивний спорт як соціальне явище.

Характеристика адаптивного спорту як соціального явища. Фактори, що зумовлюють виникнення та розвиток адаптивного спорту. Соціально-культурні, ідеологічні та соціально-політичні, соціально-економічні та особистісні фактори. Концепція адаптивного спорту – інтеграція інвалідів в суспільне життя через використання засобів спорту (шляхом тренувальної та ЗД). Мета і завдання адаптивного спорту. Функції адаптивного спорту. Загальні соціальні функції адаптивного спорту (гуманістична, соціалізуюча, комунікативна, освітня, виховна та видовищна). Специфічні соціальні функції адаптивного спорту (корекційно-компенсаторна, рекреаційно-оздоровча, моделювання поведінки, інтегративна, гедоністична та змагальна). Основні принципи адаптивного спорту. Загальні принципи адаптивного спорту (гуманістичності, соціалізації, оздоровчої та реабілітаційної спрямованості). Методичні принципи адаптивного спорту (принцип свідомості та активності, принцип наочності, принцип доступності та індивідуалізації, принцип систематичності та безперервності). Специфічно-спортивні принципи (принцип спрямованості до вищих досягнень та принцип нозологічної детермінованості структури змагальної діяльності та підготовки спортсменів).

Тема 3. Особливості спортивної роботи з інвалідами.

Етико-деонтологічні аспекти спортивно-оздоровчої роботи серед інвалідів. Практичне значення спортивно-медичної деонтології. Етичні і моральні норми у взаємовідносинах лікаря, тренера та інваліда, який займається спортом. Проблема вибору інвалідом виду спорту. Оцінка інвалідом власного рівня функціональних можливостей. Оздоровча дія занять спортом на фізичний стан інваліда. Вимоги до професійної підготовки тренерів і спортивних лікарів, які працюють з інвалідами в спорті. Специфічність вимог до організації і проведення спортивних змагань з інвалідами. Організація відправки і зустрічей спортсменів-інвалідів, вирішення проблеми транспорту. Вирішення проблеми проживання під час проведення змагань. Вирішення проблеми харчування під час змагань. Підготовка і обладнання місць проведення змагань для спортсменів-інвалідів з різними вадами. Вирішення проблеми спілкування. Вимоги до суддів і суддівства. Культурна програма під час проведення змагань.

Етичний аспект класифікації спортсменів-інвалідів. Особливості процедури спортивної класифікації. Мануально-м'язове тестування (ММТ) - метод оцінки м'язової сили інвалідів за міжнародною таблицею. Характеристика критеріїв оцінки м'язової сили. Переваги та недоліки мануально-м'язового тестування.

Змістовий модуль 3. Спортивна підготовка інвалідів з пошкодженнями опорно-рухового апарату

Тема 4. Спортивна підготовка інвалідів, які мають пошкодженнями опорно-рухового апарату.

Загальна характеристика нозології. Традиції і сучасний стан спортивної роботи з інвалідами з ураженням опорно-рухового апарату. Історія залучення інвалідів до занять спортом. Доктор Л.Гуттманн і англійський центр лікування спинно-мозкових травм у Сток-Мендевілі.

Класифікація спортсменів з ПОРА. Класифікація інвалідів з порушенням хребта і спинного мозку. Міжнародна класифікація ІСМГФ (Міжнародна федерація Сток-Мендевільських ігор). Загальна характеристика церебрального паралічу. Рухові розлади при церебральному паралічі. Міжнародна класифікація спортсменів з церебральним паралічем. Загальна характеристика класифікації спортсменів-ампутантів. Загальна характеристика класифікації спортсменів з „іншими пошкодженнями опорно-рухового апарату”

Корекційно-реабілітаційна підготовка спортсменів з ПОРА: зміст, обладнання, завдання (загальні, корекційні, спеціальні).

Нові шляхи реабілітації інвалідів засобами спорту: центр відновлювального спорту у Бейтонсталені (Норвегія), табори активної реабілітації (діяльність таборів активної реабілітації за кордоном і в Україні, види спорту, якими займаються особи із ПХСМ у таборах активної реабілітації, основні принципи організації і проведення занять), програма RESPO DS-DI.

Заняття спортом - ефективний засіб підтримання і підвищення працездатності інвалідів. Базові види спорту у заняттях з інвалідами, що мають ураження опорно-рухового апарату. Атлетична гімнастика як базовий вид спорту для інвалідів з ПХСМ, його характеристика. Плавання як базовий вид спорту для інвалідів з ПХСМ, його характеристика. Спортивні ігри як базові види спорту для інвалідів з ПХСМ, їх характеристика.

Поняття спортивної підготовки інвалідів з ПХСМ та її основні складові. Види підготовки в навчально-тренувальному процесі інвалідів з ПХСМ. Можливості, які можуть реалізувати інваліди під час спортивної підготовки. Основні теоретико-методичні положення системи спортивної підготовки інвалідів з порушенням функцій хребта і спинного мозку. Підпорядкованість спортивної підготовки інвалідів загальним закономірностям навчання, розвитку і виховання. Відображення в спортивній підготовці інвалідів повної системи педагогічних принципів спортивного тренування. Основні засоби (загальноспортивні, специфічні: пасивні,

активно-пасивні, активні, з допомогою тощо; корекційні) та методи (Тандо-метод) тренування на різних етапах багаторічної спортивної підготовки інвалідів з порушеннями функцій хребта і спинного мозку.

Змістовий модуль 4. Спортивна підготовка інвалідів, які мають вади інтелекту

Тема 5. Спортивна підготовка осіб з вадами інтелекту

Типологізація осіб з вадами інтелекту. Поняття розумової відсталості. Поняття “коефіцієнта інтелекту” (“КІ”). Характеристика груп осіб з вадами інтелекту.

Традиції і сучасний стан спортивної роботи з особами з затримкою розумового розвитку. Поняття розумової відсталості. Історія залучення осіб з вадами інтелекту до занять спортом. Стан спортивної роботи з особами вадами інтелекту в США. Юніс Кеннеді Шрайвер і літні денні табори для дітей і дорослих з вадами інтелекту. 1988 р., рішення Міжнародного олімпійського комітету офіційно затверджує і визнає “Спеціальні Олімпіади”. Характеристика “Спеціальних Олімпіад” – аматорської організації, яка відкрита для всіх осіб з вадами інтелекту.

Завдання занять спортом з особами з затримкою розумового розвитку. Поняття “нормалізація” – філософська основа заходів по інтеграції і включенню в нормальне життя осіб з вадами інтелекту. Загальні завдання занять спортом з особами з вадами інтелекту. Спеціальні завдання занять спортом з особами з вадами інтелекту. Філософія “СО”. Ігри “Спеціальних Олімпіад”. Офіційні види спорту Зимових “СО”. Умови проведення Ігор “СО”. Офіційний дозвіл на проведення “СО”. Групи учасників змагань у “СО”. Правило “10 відсотків” – реалізація принципу рівності при формуванні груп учасників змагань. Вікові групи учасників “СО”. Критерії для переходу спортсменів на більш високий рівень змагань. Визначення права участі у “СО”. Мінімальні вимоги, котрих необхідно дотримуватися при проведенні змагань “СО”. Церемонія урочистого відкриття змагань. Проведення змагань. Вручення нагород. Церемонія урочистого закриття змагань. Структура та зміст спортивного тренування осіб з вадами інтелекту (на прикладі легкої атлетики). Рекомендовані дисципліни легкої атлетики для занять осіб з вадами інтелекту. Зміст навчально-тренувального заняття. Структура і зміст підготовчої (розминка) і заключної частин тренувального заняття. Восьмитижнева тренувальна програма (мезоцикл) з легкої атлетики.

Базові види спорту, що використовуються у заняттях з особами з вадами інтелекту. Офіційні літні види спорту. Офіційні зимові види спорту. Визнані види спорту. Критерії визнання виду спорту як офіційного. Заборонені види спорту.

3. Рекомендована література

Базова:

1. Бріскін Ю. Спорт інвалідів: підручник. – К.: Олімпійська література, 2006
2. Бріскін Ю., Передерій А.В., Строкатов В.В. Параолімпійський спорт: навчальний посібник за заг.ред.Ю.А.Бріскіна, передмова д.пед.наук, професора, академіка АПН України Н.Г.Ничкало.-Львів: “Арал”, 2001.- 141 с.
3. Бріскін Ю.А. Адаптивний спорт. Спеціальні Олімпіади: навчальний посібник. - Львів: “Ахіл”, 2003. - 128 с.
4. Бріскін Ю.А. Організаційні основи Паралімпійського спорту: навчальний посібник. - Л.:“Кобзар”, 2004. - 180 с., іл.

Допоміжна:

4. Передерій А., Борисова О., Бріскін Ю. Общая характеристика классификаций в спорте инвалидов // Наука в олимпийском спорте. - 2006. - № 1. - С. 50-54.
5. Бріскін Ю.А.,Передерій А.В. Класифікаційні стратегії Паралімпійського спорту //Оздоровча і спортивна робота з неповносправними / За заг.ред. Бріскіна Ю., Линця М., Боляха Е., Мігасевича Ю. Львів: Видавець Тарас Сорока.- 2004.- - С. 22-29
6. Григоренко В.Г. Дифференциально-интегральный подход в организации педагогической системы коррекции двигательной сферы инвалидов с нарушениями функций спинного мозга // Тезисы докладов 1-й Всесоюзной научной конференции “Физическая культура и спорт инвалидов”. -Одесса, 1989.
7. Григоренко В.Г. Принцип дифференциально-интегральных оптимумов - Симаков Ю.П. Генезис и типологическая классификация параолимпийского движения // Теория и практика физической культуры. -1991. -№ 7. -С. 7-10.
8. Симаков Ю.П. Параолимпийское движение: структура и тенденции развития // ВНИИФК. Тезисы всесоюзной науч. конф. по проблемам олимпийского спорта (Челябинск, 22-26 мая 1991 г.). -М., 1991. -С. 48-50.
9. Соболевский В.И. Этико-деонтологические аспекты физкультурно-оздоровительной работы среди инвалидов // Теория и практика физической культуры. -1990. -№ 1. -С. 48-50.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

- Написання конспектів самопідготовки;
- Опитування на семінарах;
- Написання самостійних робіт;
- Залік.

Залікові вимоги з дисципліни “Теоретичні основи адаптивного спорту”

1. Загальна характеристика Олімпійський руху.
2. Типологічна класифікація олімпійського руху.
3. Характерні ознаки змагань Олімпійського руху.
4. Ігри медико-реабілітаційної приналежності.
5. Генеза Паралімпійського руху.
6. Еволюція програм Паралімпійських ігор.
7. Генеза Дефлімпійського руху.
8. Програма Дефлімпійських ігор.
9. Генеза руху Спеціальних Олімпіад.
10. Діяльність фундаторів спорту інвалідів (Людвіг Гуттманн, Ежен Рубен Алке, Юніс Кеннеді Шрайвер).
11. Структура та діяльність Міжнародного паралімпійського комітету.
12. Керівні організації адаптивного спорту в Україні.
13. Міжнародні керівні організації адаптивного спорту.
14. Аналіз участі спортсменів України в Паралімпійських літніх іграх.
15. Аналіз участі спортсменів України в Паралімпійських зимових іграх.
16. Етико-деонтологічні аспекти спортивно-оздоровчої роботи з інвалідами.
17. Переваги спорту в роботі з інвалідами.
18. Проблема вибору інвалідом виду спорту.
19. Вимоги до тренера, який працює з інвалідами.
20. Цільово-результативні аспекти адаптивного спорту.
21. Етичні аспекти класифікації в адаптивного спорту.
22. Фактори, що зумовлюють виникнення та розвиток адаптивного спорту .
23. Адаптивний спорт як соціальне явище.
24. Концепція адаптивного спорту у системі міжнародного олімпійського руху.
25. Мета та завдання адаптивного спорту.
26. Загальні принципи адаптивного спорту.
27. Методичні принципи адаптивного спорту.
28. Специфічно-спортивні принципи адаптивного спорту.
29. Загальні соціальні функції адаптивного спорту.
30. Специфічні соціальні функції адаптивного спорту.
31. Специфічність вимог до організації спортивних змагань з інвалідами.
32. Класифікація інвалідів в залежності від рівня пошкодження (ММТ).
33. Загальна характеристика нозології ПОРА.
34. Загальні завдання занять спортом з інвалідами з ураженням опорно-рухового апарату.
35. Спеціальні завдання занять спортом з інвалідами з ураженням опорно-рухового апарату.
36. Корекційні завдання занять спортом з інвалідами з ураженням опорно-рухового апарату.

37. Визначення рівня фізичної підготовленості інвалідів з ПОРА.
38. Табори активної реабілітації.
39. Корекційно-реабілітаційна програма спортсменів з ПОРА.
40. Класифікація інвалідів з ураженням хребта і спинного мозку (ІСМГФ).
41. Основні види спорту, що використовуються у заняттях з інвалідами з ПОРА.
42. Атлетична гімнастика як базовий вид спорту для інвалідів з ПОРА, її характеристика.
43. Плавання як базовий вид спорту для інвалідів з ПОРА, його характеристика.
44. Класифікація інвалідів, що мають пошкодження хребта і спинного мозку (ІСМГФ).
45. Класифікація спортсменів-інвалідів з церебральним паралічем.
46. Класифікація спортсменів-інвалідів з ампутаціями.
47. Класифікація спортсменів-інвалідів з іншими пошкодженнями опорно-рухового апарату.
48. Основні засоби та методи спортивного тренування на різних етапах багаторічної підготовки інвалідів з ПОРА.
49. Традиції і сучасний стан спортивної роботи з особами з вадами інтелекту.
50. Діяльність організації “Спеціальні Олімпіади України”
51. Завдання занять спортом з особами з вадами інтелекту.
52. Визначення права участі в “Спеціальних Олімпіадах”.
53. Організація і проведення змагань з особами з вадами інтелекту.
54. Класифікація осіб з вадами інтелекту.
55. Вікові групи учасників змагань за програмами “Спеціальних Олімпіад”.
56. Правило 10% (15%) – основа формування дивізіонів в змаганнях “Спеціальних Олімпіад”.
57. Види змагань за програмою “Спеціальних Олімпіад”.
58. Принципи дивізіонування в змаганнях за програмою “Спеціальних Олімпіад”.
59. Характеристика тренувальних програм “Спеціальних Олімпіад”.
60. Структура та зміст спортивного тренування з особами з вадами інтелекту.
61. Філософія “Спеціальних Олімпіад”.
62. Офіційні види спорту, що використовуються у заняттях з особами з вадами інтелекту.
63. Заборонені види спорту в програмах “Спеціальних Олімпіад”.